

OBRAZOVANJE I ODGOJ UČITELJA I RAVNATELJA KATOLIČKIH ŠKOLA U EUROPI

*Dr. sc. Niko Tunjić, ravnatelj
Salezijanske klasične gimnazije u Rijeci (Hrvatska)*

S a ž e t a k

Slijedom globalnih svjetskih procesa u školstvu, i Hrvatska se opredijelila za modernu školu, koja će obuhvatiti i njezinu europsku opciju, to jest opredijeljenost da hrvatska škola uhvati korak sa školama u gospodarski razvijenim, znanstveno. Tehnološki i duhovno uznapredovanim demokratskim državama, a da pritom očuva i svoju katoličku nacionalnu prepoznatljivost.

Važno je obilježje školskih sustava pluralizma obrazovanja i odgoja koji omogućava pohađanje državnih, privatnih ili vjerskih škola.

U radu se ukazuje na stanje i traganje novih putova u obrazovanju učitelja i ravnatelja u katoličkim školama Europe.

Ključne riječi: *obrazovanje, odgoj, učitelj, ravnatelj, katoličke škole*

Uvod

Europa je mozaik čudesno različitih mikroprostora. Ta stvarnost nije samo bogatstvo već i izazov. Europa budućnosti moći će biti izgrađena samo poštujući ljudska bogatstva, a nikako njihovim zatvaranjem u muzeje i rezervate. Valja očuvati njihovu vitalnost, ponuditi sredstva za razvitak njihova kreativnog potencijala. Što dulje ostanu žive ove kulture, to ćemo se bolje oduprijeti tehno–birokratskom ujednačavanju koje predstavlja tragediju suvremenog svijeta.

Svjesni smo mnogih izazova koji očekuju katoličku školu u njenim različitim inkarnacijama diljem Europe. U Irskoj 90% katoličke djece pohađa katoličke škole, a Crkva je najveći jedinstveni pružatelj škola. Također ima i Norveška sa svoje četiri vrlo popularne, no raštrkane škole. Tu su i zemlje iz bivšeg komunističkog bloka gdje je sektor katoličkog obrazovanja relativno malen i nov. Postoje i zemlje gdje postoji zdrav broj katoličkih škola, ali većina učenika, učitelja pa čak i ravnatelja nisu katolici. U takvim zemljama tradicionalno se ne zamjećuje potreba za katoličkim školama budući da je uloga katoličkog vjeroučitelja zagantirana zakonom. U takvim slučajevima priprema katoličkih učitelja poglavito je pitanje teološkog i pedagoškog obučavanja i vodstva unutar katoličke škole, a smatra se zanemarivom na nacionalnoj razini.

Izazovi

Sekularizam

Gdje god bili, danas smo vrlo svjesni glasnog mišljenja unutar kulturne realnosti koje dopušta prostor za duhovnost samo u domeni privatnog slobodnog vremena, a zabranjuje duhovnosti preuzeti ikakvu ulogu u sferi javnosti ili obrazovanju. Ova neobuzdana sekularna ideologija pokušava obeshrabriti ljude vjere da donesu svoja uvjerenja u područja zakona, gospodarstva, morala i kulture. A posebno u područje obrazovanja! Katoličkim školama često se izruguju kao zastarjelima, separatističkima, elitističkima ili zadrtime. U tom je kontekstu Papa Benedikt XVI zamolio cijelu Crkvu da kao svoju molitvenu namjeru za mjesec listopad prihvati slijedeću misao: «*da kršćani ne budu obeshrabreni napadima sekularnog društva, već da s povjerenjem svjedoče vlastitu vjeru i nadu*».

Identitet

Izazov formiranja nove generacije predanih katoličkih učitelja i školskih ravnatelja nije izolirani fenomen. Roditelji i svećenstvo vrlo su svjesni teškoća u prenošenju vjere na svoje potomstvo. Župne zajednice trude se prenijeti evanđelje tako da se čuje jače od buke komercijalnih pritisaka.

Katolička veleučilišta barem imaju pristup studentima i mogu eksplicitno vršiti utjecaj na razvoj njihove vjere. Druge zemlje bez pristupa katoličkom centru za oblikovanje – ili, još važnije, centru katoličkog oblikovanja – suočavaju se s drugačijim problemima.

Stanje

Gerald Grace iz Centra za istraživanje i razvoj katoličkog obrazovanja pri Institutu za obrazovanje Sveučilišta u Londonu istražio je izazove s kojima se suočavaju oni koji žele postati ravnateljima i učiteljima sljedeće generacije katoličkih škola.¹ Koristeći se analitičkim metodama sociologa Pierre-a Bourdieu-a i Basil-a Bernstein-a naglasili su neke aspekte katolicizma koji je prethodio II Vatikanskom koncilu, a koji su ga činili tako učinkovitim u samoreplikaciji i prenošenju osjećaja identiteta na djecu. Katolička zajednica različitih zemalja imala je vlastito posebno *stanje* (u Bourdieu-ovom smislu riječi) sa snažnim naglaskom na značaj simbolike i zajednice. Bourdieu govori o *stanju* kao o 'kulturnoj svjesnosti pa je iz sociološke perspektive jasno da su mentalne navike nastale primarnom socijalizacijom značajnije formirajuće od naknadnih iskustava soci-

---

¹Usp. Grace, Gerald, *Katoličke škole: Misija, tržište i moral*, London, Routledge/Falmer, 2002

jalizacije.² Čini se da su roditelji definitivno najbolji učitelji. Grace-ova na istraživanju temeljena teza vrlo je jednostavna. Velika predanost prve generacije ravnatelja laika koji su preuzeli kormilo od svećenika ne smije nas uljuljati u samozadovoljstvo. Mnogi od današnje generacije vođa odrasli su u okolini gdje je katolički *stanje* još uvijek bilo snažno pa su formirani tom vizijom. To *stanje* više ne postoji unutar Crkve ili društva pa nema ni kulturnog modela koji je u poziciji replicirati formativni efekt tog *stanja*. Možemo razgovarati s mogućim novim učiteljima i vođama – no što će ih formirati?

Vizija

Pa ipak, unatoč svim negativnostima, radosni smo što imamo dokumente s Kongregacije o katoličkom obrazovanju koji jasno iznose viziju katoličke škole, uloge katoličkog učitelja, uloge religioznog učenja te nenadomjestiva doprinosa posvećenih osoba unutar katoličke škole. Također imamo viziju Crkve u novom mileniju koju je objavio pokojni Papa Ivan Pavao II još 2001., kao i njegov poziv Crkvi u Europi da proglašuje i slavi nadu. Sve ove dokumente možemo smjestiti unutar konteksta jasno artikulirane Crkvene filozofije ljudskog digniteta, potrage za Istinom i stvarnosti spasenja i milosti. Sve to daje nam jasan smjer u obrazovnom svijetu koji jeca pod težinom 'preopterećenja inicijativom', ali nema filozofsku uvjerenost o dignitetu i sudbini individualaca kao socijalnog bića s ulogom u priči o spasenju. Kao što kaže engleska uzrečica: Ako ni za što ne stojiš i past ćeš ni za što!

Duhovnost

Mnoge se katoličke zajednice i škole bore ne samo s pritiscima sekularizacije, već i s pritiskom agresivne sekularizacije. Ali i sekularni *stanje* nalazi se pod ozbiljnim pritiscima. S jedne strane nalazi se potreba tržišta koje inzistira da je sve dozvoljeno dok god uživamo u životu. S druge strane, tu su obilni dokazi iz mnogih izvora koji idu u prilog tome da je društvo bez vjere i vrijednosti neodrživo. Papa Ivan Pavao II jasno je naglasio činjenicu da Europi ozbiljno nedostaje nada.³ Vrlo smo svjesni efekata sekularne ideologije na socijalnu koheziju, stopu nataliteta, incidenciju samoubojstava, stopu kriminaliteta itd. Postoji široko rasprostranjeno priznanje da je, u području mnogostrukih inteligencija, emocionalna, a posebno duhovna inteligencija najznačajnija.⁴ U području poslovnog vodstva postoji mnoštvo materijala o svojevrsnom duhovnom managementu. Tako su mnogi cijenjeni gurui managementa poput Peter-a Senge-a⁵,

---

² Isto, str. 37

³ Usp. *Crkva u Europi*, 2003

⁴ Duhovna inteligencija ne predstavlja religiozni duh, već sposobnost bivanja u kontaktu s vlastitom pričom, duhom – te sposobnost nošenja s uspjehom, neuspjehom, izazovima itd.

⁵ Senge, P., *Peta disciplina. Umjetnost i praksa organizacije učenja*, London, Century Business, 1992

Stephen-a Covey-a⁶ i M. Scott-a Peck-a⁷ prepoznali potrebu za ponovnim otkrivanjem duhovnog jezika ukoliko želimo da posao cvjeta, a da ljudi budu motivirani i podržani. Tako Senge govori o disciplini, osobnom majstorstvu, zajedničkoj viziji, predanosti istini, samilosti i prekidu s lažnim mentalnim modelima. Čak koristi termin metanoia za proces pokajanja koje je nužno za rast i razvoj organizacije!⁸ Kod drugih autora nailazimo na izjavu da je «srce vođenja u srcu vođe. Potrebno je voditi iz dubine vlastita srca».⁹ Također postoji obilje podataka o tome kako, statistički gledano, ljudi koji se mole i vjeruju u Boga žive dulje i manje pate od stresa. Mnogi znakovi ukazuju da jezik evanđelja i vrijednosti imaju duboke korijene i moćnu Božju mudrost koje racionalistički jezik i sljepoća ne mogu prepoznati.

Ipak, kao što sadašnji Sveti Otac neprestano naglašava, relativizam i individualistička duhovnost ne pružaju put napretka za socijalnu koheziju i zajednicu. Duhovnošću se može trgovati kao i sa svakim proizvodom, a brojnost različitih duhovnosti može narasti kao da smo u supermarketu. Unatoč gundajućim priznanjima određenih struktura kako duhovnost možda i nije tako loša, naše gledište je da, ukoliko pokajanje predstavlja prvi korak prema slušanju evanđelja, zdrava duhovnost nije u samoispunjenu, već u samotranscendentnosti. A to uključuje milost Božju, a ne neku vikend-obuku ili kakav skupi priručnik. 'Duhovnost zajednice' koja će 'izgraditi civilizaciju ljubavi' i 'škole molitve' kakve priželjkuje svaka kršćanska zajednica¹⁰ - bit će stvorene od Boga u onima koji se otvore prema putovanju egzodusa koji je poziv k svetosti. Ona nikad neće biti rezultatom samougađanja.

Jesmo li na pravom putu?

Svjesni smo da živimo u brzo mijenjajućoj okolini. A konstantna analiza vodi samo k paralizi. Zaista, zbog brzine kojom se zajednica mijenja, svaka, pa i najnovija, analiza do trenutka kad se publicira već je zastarjela. A na kraju ljudi žele hranu za put, a ne knjige za police!

U pozivu bivšeg Svetog Oca na duhovnost u zajednici postoji poziv na povratak k nekima od osnovnih aspekata katoličkog *stanja*, našem pogled na svijet. Prema dokumentu Svete kongregacije za katoličko obrazovanje o katoličkim školama iz 1977. jasno je da nam otkrivenje ne govori samo o Bogu, već i o nama samima kao individualcima i društvu, te o smislu svijeta. Prema tome, katolička škola je «centar u kojem se razvija i prenosi poseban koncept svijeta, čovjeka i povijesti».¹¹ Katoličko obrazovanje – a unutar njega i katolička škola – stremlje k oblikovanju srca, a ne samo informiranju glave. U

---

⁶ Covey, S., *Sedam navika vrlo učinkovitih ljudi*, London, Simon and Schuster, 1992

⁷ Peck, M. S., *Cesta kojom se najrjeđe putuje*, London, Arrow, 1990

⁸ Senge, P., *usp.*, str. 13

⁹ Bolman, L. G. i Deal, T. E., *Vođenje s dušom*, San Francisco, Jossey-Bass, 1995, str. 21

¹⁰ Usp., *Novo Millenio Ineunte*, 2001, par. xxx

¹¹ Sveta kongregacija za katoličko obrazovanje, *Katolička škola*, Vatikan, 1977, par. 8

pitanjima vjere, obrazovanje je ono što preostaje nakon što zaboravite sve čemu su vas naučili!

Koji su osnovni elementi katoličkog pogleda na svijet? Thomas Groome, Irac na radu u Bostonu, SAD, pokušao je formulirati popis specifičnih aspekata katoličke vizije nas samih, a koji se razlikuju od drugih kršćanskih tradicija. On predlaže slijedeći popis:

- «pozitivna antropologija osobe;
- sakramentalnost života;
- naglasak zajednice u odnosu na ljudsku i kršćansku egzistenciju;
- predanost tradiciji kao izvoru Poruke i Vizije; i
- uvažavanje racionalnosti i učenja.»¹²

Jasno je da je sve gore navedeno povezano. Pozitivna antropologija i Vizija iz Knjige postanka (1-2) omogućavaju sakramentalnost stvari i podcrtavaju vrijednost zajednice, racionalnosti i tradicije. Naravno, to ostaje istinito i u **biblijskom** otkrivenju Riječi koja je postala tijelom i boravila među nama.¹³ Ovaj naglasak na zajednici – i na pripadanje zajednici – kao primarnom mjestu Božjeg samootkrivenja nama samima stoga je, kako biblijski tako i sociološki, dobro utemeljen.

Učenje

Daljnji dokazi o ključnoj ulozi zajednice kao izvoru učenja nalaze se posvuda. Peter Senge jasno kaže da je organizacija učenja jedino što će preživjeti jer jedino ona pruža kontekst za individualno učenje i rast. «Organizacije uče jedino kroz individualce koji uče.»¹⁴

Rad Mary Douglas¹⁵ može nam pomoći na putu napretka. Douglas je bila profesor socijalne antropologije na Londonskom sveučilištu u godinama nakon drugog vatikanskog koncila. Kao predani katolik, brinula se zbog žurbe za odbacivanjem većine onoga što je sačinjavalo katolicizam prije ovoga koncila – post, repetitivna molitva, jasna razlika između dobra i zla. Iz vlastitih profesionalnih observacija drugih društava

---

¹² Groome, T. H., *Što čini školu katoličkom?* u MaLaughlin, T., O'Keefe, J. I O'Keefe, B. (urednici), *Suvremena katolička škola*, London, Falmer, 1996, str. 108. Ova tema je detaljnije obrađena u Goome-ovoj knjizi *Što nas čini katolicima?*, New York, Harper San Francisco, 2002. Nadalje, zanimljivog materijala može se naći i u Greeley, A., *Katolička imaginacija*, Berkeley, University of California Press, 2000 i u knjizi Eamon-a duffy-a *Vjera naših očeva*, London, Continuum, 2004

¹³ Zanimljivo je napomenuti da je reformacija željela odstraniti sakramente i ulogu svećenstva kao smetnje između Boga i nas samih, pa se reformističko štovanje fokusira na ljude okupljenje u štovanju i način na koji oni mogu pomoći Bogu. S druge strane, katoličko učenje ostalo je odano ideji da smo pozvani pristupiti misteriju onoga što je Bog učinio za nas.

¹⁴ Senge, *op. Cit.*, str. 139

¹⁵ Usp.. Douglas, M., *Čistoća i opasnost. Analiza onečišćenja i tabua*, London, Routledge and Kegan Paul, 1966 i *Prirodni simboli. Istraživanja kozmologije*, London, Barrie and Jenkins, 1973

donijela je jasan zaključak. Društva koja daju jasnu vrijednost internim socijalnim strukturama i vanjskim granicama mnogo značaja pridaju simboličkim gestama i vokabularu. Društva bez tako jasnog razgraničenja i hijerarhije veći naglasak stavljaju na osobne osjećaje i individualni izbor. Douglas jasno kaže kako u posljednjem tipu društva ne postoji dogovoreni vokabular pomoću kojega bi se pričalo o stvarnosti ili komuniciralo, odnosno oblikovalo slijedeću generaciju. Njen prijedlog Crkvi u zapadnim liberalnim demokracijama? Budući da nismo u položaju mijenjati makro strukture našega društva, samo kroz stvaranje vlastitih zajednica s identitetom, strukturama i granicama možemo formirati kontekst zajedničkog jezika i smisla, a time i kontinuitet te socijalnu koheziju.

Istraživački podaci kojima baratamo govore u prilog modelu zajednice katoličkog obrazovanja. Ne iznenađuje stoga što statistički podaci iz različitih izvora govore kako katoličke škole daju izvanredne rezultate, kako na nivou kognitivnog razvoja, tako i u terminima socijalnih uspjeha.¹⁶ Može biti da katoličke škole daju tako dobre rezultate te su tako tražene upravo zbog zajedničkog jezika i postojanja društvenog kapitala na različitim razinama unutar katoličke zajednice.

Sve se ovo čini istinitim. Znamo iz iskustva ljudi svih dobi – koji rade na mjestima poput „Svjetskog dana mladih“, kao pomoćnici u Lourdesu i drugim mjestima hodočašća, ili su uključeni u zajednice, molitvene pokrete i apostolski rad – da je pripadanje srž vjerovanja za većinu ljudi. Dok reformistička teološka tradicija kaže 'vjeruj pa ćeš pripadati', naša katolička tradicija oduvijek je govorila 'pripadaj pa ćeš biti sposoban vjerovati'. Ne zanemarujući potrebu obraćenja, ne smijemo podcijeniti niti potrebu za oblikovanjem i rastom u vjeri. Informacije pomažu, ali oblikovanje je ključno – i samo ono će dovesti do mogućnosti transformacije. Naš osobni i zajednički egzodus je putovanje – utrka, kako sv. Pavao često napominje – a mi smo pozvani ući u misterij Božje izbavljujuće ljubavi prema Isusu. Prema vokabularu Gabriela Marcela namjera tog misterija nije da nas obmani, već uključi.

Novi temelji

Zaista, čini se da prekrasni dokumenti o katoličkom obrazovanju iz proteklih 40 godina pružaju kohezivnu viziju koju treba bolje upoznati, čak i u svijetu katoličkog obrazovanja! Mi, koji smo mnoge godine proveli pred pločom često nismo čuli za san koji je stoljećima nadahnjivao katoličke škole i misije.¹⁷

---

¹⁶ Bryk, A., Lee i Holland, *Katolička škola i opće dobro*, London, Harvard University Press, 1993 i Greeley, A., *Kakve koristi od katoličkih škola u Americi?*, u *Doktrini i životu*, veljača 1997, Dublin

¹⁷ Reference na ove dokumente jednostavno ću označiti godinom izdavanja i paragrafom, npr. 1977-26.

1965=Gravissimum Educationis (1965), Rim

1977=Katolička škola (1977), Rim

1982=Katolici laici u školama – svjedoci vjere (1982), Rim

Svjesni smo da se kršćansko obrazovanje provodi u mnogo širem kontekstu od same škole. Napokon, i oni koji nisu učenici imaju pravo na poduku iz vjere. Svi dokumenti kažu da samo tri stupa obitelji, zajednice i škole pružaju punu podršku. Stoga se katolička škola ne smije odvajati od ovih izvanškolskih faktora koji pomažu zaokruženom razvoju vjere u mladim ljudima. Zajednica (koja uključuje «učenike, roditelje, učitelje, osoblje i školsku upravu») «*stvara okolinu za život, u kojoj se vrijednosti posreduju kroz autentične interpersonalne odnose između različitih članova zajednice. Njen najviši cilj jest potpuno i razumljivo obrazovanje osobe.*» (2002-41)

Konačno, mladi današnjice nisu samo odrasli sutrašnjice, već ljudi koji danas moraju naučiti mnoge stvari koje će im koristiti tek u budućnosti. Škole se, nastavlja dokument, «*smatraju mikrosvemirima, oazama gdje se postavljaju temelji za odgovoran život u makrosvemiru društva.*» (2002-43)

Ukoliko naše škole i odgovarajuće župne zajednice ne mogu svjedočiti pomirenju u Isusu, muci i smrti Isusovoj, tada ćemo jasno spaziti suho, djelotvorno sekularno obrazovno drveće – ali propustiti ljepotu šume.

Zbog ovakva duhovnog identiteta katoličke škole (1997-11), školska iskustva učenika, učitelja i roditelja zapravo predstavljaju duhovna iskustva. Cjelina je inkarnirana u pojedinačnom. Za mnoge mlade katolike, kao i one koji to nisu, ono što vide u školi predstavlja opipljivi primjer onoga što katolička zajednica jest. Ljudsko iskustvo škole samo je po sebi obrazovanje. Dokument iz 1982. kaže da je «obrazovna zajednica škole, sama po sebi škola» (1982-22) budući da je učenje više društveno, no samotnjačko iskustvo. Istraživanje utjecaja društvenog kapitala na rezultate učenja reflektira takvu stvarnost. Stoga, škola koja strašno cijeni sebe samu mnogo poručuje o zanemarivim vrijednostima odnosa s drugima izvan nevidljivih zidova školske zajednice. Škola koja je dio Crkve i njene misije šalje vrlo različitu poruku o kršćanskoj i ljudskoj solidarnosti.

Katolička škola stoga mora učiniti više od stvaranja ugodne atmosfere kršćanske zajednice. Ako nije dio šire zajednice svih godišta, ako nije dio Crkve, tada nije univerzalna, katolička. Zato, «škola ispunjava svoj poziv autentična iskustva Crkve samo ukoliko zauzme vlastiti stav unutar organskog pastoralnog rada kršćanske zajednice» (1997-12). «Takva suradnja i integracija zahtijeva mnogo rada ukoliko škola želi biti lokalnim primjerom svojevrсна sakramenta ili znaka bliska jedinstva s Bogom, kao i jedinstva s cijelim čovječanstvom» (*Lumen Gentium I*).

Cjelovito obrazovanje

Naša teologija zasniva se na Emanuelu, Bog s nama, a vatikanski dokumenti jasno kažu kako ovo propovijedanje evanđelja nije usmjereno samo prema glavi, ili nekoj

---

1988 = Religiozna dimenzija obrazovanja u katoličkoj školi (1988), Rim

1997 = Katolička škola na pragu trećeg milenija (1997), Rim

2002 = Posvećene osobe i njihova misija u školama (2002), Rim

zasebnoj duhovnoj strani čovjeka. Svrha propovijedanja evanđelja je «unutarnja transformacija i obnavljanje čovječnosti» (1988-66), «promicanje potpuna oblikovanja čovjeka» (1988-31). To je uključeno u obnavljanje lica zemlje. To je uključeno u objavi da je «Riječ postala tijelom i živjela među nama» (Iv 1:14). Katoličko obrazovno iskustvo stoga uključuje integraciju *informacije* i *formacije* – što vodi k fundamentalnoj *transformaciji*.

U to je uključena integracija vjere, kulture i života (1988-31,34). Radi se o procesima individualna i zajednička sazrijevanja, 'doživotna učenja' u kontekstu vjere, a zasnovanih na prestanom obnavljanju kroz milost naše vizije i sposobnosti viđenja, a to se može ostvariti jedino u kontekstu zajednice i ljudi hodočasnika. Dokument Koncila govori o stvaranju zajednice prožete evanđeoskim vrijednostima (1965-8). Na taj se način treba obnoviti lice zemlje. Naše škole trebaju to odražavati, ne samo unutar sebe, no mnogo šire.

Obrazovanje i kultura

Papa Ivan Pavao II bio je vrlo jasan o toj integriranoj viziji kršćanstva koja prožima samo srce našega društva. To je sasvim jasno naglasio u svom dokumentu *Crkva u Europi*. Posvetio se Crkvi kao aktivno uključenoj u stvaranje Europe koja ne bi bila samo tržište cijena, već zajednica s vrijednostima, svjesna svoje prošlosti, te predana ljepoti i istini. Uloga obrazovanja ključna je u stvaranju novog europskog humanizma (Usp. CuE 60). Kršćanstvo se treba inkarnirati na različite načine u različitim kulturama, prožimajući svaku evanđeoskom porukom, uzimajući najbolje iz svake kulture, istovremeno obogativši ju vizijom Stvaratelja. U tom smislu, dokument iz 1988. jasno kaže: «*Jedna od karakteristika katoličke škole je interpretacija ljudske kulture i uređenje ljudske kulture u svijetlu vjere.*» (1988-52)

U obrazovnom svijetu koji se sve više fokusira na diskretne subjekte i akumulirane kvalifikacije, upravo je integrirana perspektiva učenja jedna od najvećih snaga katoličke vizije obrazovanja. Komplementarne uloge školskog podučavanja i kateheze unutar zajednice uključuju integralni evanđeoski pristup oblikovanju vjere. Već sam spomenuo da dva od dokumenata na koje se pozivam jasno kažu da, osim što promatramo integraciju vjere i kulture, vjere i života, također promatramo integraciju vjere i znanosti. To je stoga što Crkva pokušava prenijeti «organsku prezentaciju kršćanske antropologije» (1988-56) u svemu što činimo, te tako prevladati probleme fragmentiranog i nedostatnog kurikulumu (1988-55).

Tako katolička škola postaje «centrom u kojem se razvija i prenosi poseban koncept svijeta, ljudi i povijesti» (1988-8), a ne mjestom koje pruža dobro sekularno obrazovanje katolicima. Dokument iz 1982. koristi frazu preuzetu od Pape Pavla VI, a koja se provlači kroz većinu onoga što je Ivan Pavao II napisao. Obrazovanje u katoličkoj školi nije usmjereno samo prema uvjeravanju ljudi u dobrotu evanđelja.

«*Katolički obrazovatelj ... mora biti predan zadatku oblikovanja muškaraca i žena koji će 'civilizaciju ljubavi' pretvoriti u stvarnost.*» (1982-19)

Čini se da «duhovnost pričesti» o kojoj govori *Novo tisućljeće* (Usp. para. 43-45) reflektira istu viziju.

Putovi napretka

Ovo je vizija katoličkog obrazovanja – kao i vizija Božjeg sna za nas – koju želimo dalje prenijeti. Ukoliko je jasno kako su učeničke zajednice sa zajedničkim verbalnim i simboličkim vokabularom jedini pravi kontekst za dubinsko učenje, kuda nas to vodi dok pokušavamo pripremiti učitelje i ravnatelje koji će maksimalno povećati potencijal za naviještanje evanđelja i ljudski razvoj koje naše škole pružaju?

Ponajprije, tu je *daljinska* priprema za sve oblike učenja i vodstva unutar vjerskih zajednica.

a. U kontekstu Europe, pluralnost katoličkih škola – i njihova uska povezanost sa slavljenjem prve pričesti i krizme – dovela je u situaciju da mnogi roditelji vjeruju ili osjećaju kako igraju malu ulogu u razvoju vjere u svoje djece. Škole se mogu brinuti za sve to! U suprotnom, sakramenti inicijacije u Crkvi često postaju servisima za diplomiranje i izlazak iz Crkve! U avanturi kršćanskog oblikovanja naučili smo kako se često u kontekstu zajedništva krije slava Božja i izazov njegova poziva. Mogućnost trenutka preobražaja nije ograničen samo na tri apostola – jer Isus je među nama čim se dvoje ili troje nađu u njegovo ime, bilo na vrhu planine ili u malenoj sobi! Potencijal susreta poput Svjetskog dana mladih ne smije se podcjenjivati.

b. Ipak, u Europi svjesni su kako zapošljavanje velikog broja obučenih i predanih katehista laika ne rješava problem ako cijela vjerska zajednica – a posebno roditelji – nisu dijelom pothvata. U suprotnom, teret prevelikih očekivanja jednostavno prebacuje se sa školskih učitelja na učitelje izvan škole!

c. Ukoliko ozbiljno uzimamo *Lumen Gentium* kao viziju Crkve, potrebno je izgraditi zajednice u kojima svi mogu rasti na svom putu vjere. Možda se iscrpio model Crkve i škole u kojem je vjera značila pristup organizaciji, ali ne uvijek i rast, u kojem su učitelji mislili kako su naučili sve moguće o svom predmetu i sada to jednostavno prenose dalje. Svi učitelji i ravnatelji sada shvaćaju kako nikada nisu bili subjekti poučavanja. Oni su ljudi koji poučavaju. Učenici se rijetko prisjećaju što su učitelji poučavali ili kako su se ponašali. Učenici se sjećaju kako su se osjećali zbog učitelja. Ljudsko srce teži zacjeljivanju, a ne samo poučavanju.

d. Nadalje, prepoznata je važnost novih zajednica za Crkvu. Vjera tako velikog broja ljudi impresivna je i početnička. No, potrebno je da takvi pokreti stvaraju vođe – i religiozne i svećeničke pozive – za širu vjersku zajednicu, a ne samo za sebe.

Što se tiče pripremanja budućih učitelja i ravnatelja, jasno je da Crkva očekuje da se usredotočimo na izgradnju predanih vjerskih zajednica. To je primarno mjesto gdje se odvija oblikovanje vjere i propovijedanje evanđelja. Iz takvih zajednica doći će ljudi sa svim darovima Novog Zavjeta – apostoli, proroci, propovjednici, svećenici i učitelji (Ef 4:11). Bez takvih zajednica, mjesta službe i evanđeoskog žara, gube se izvori, kao i destinacije mogućih karizmatika.

Zatim, tu je *neposredna* priprema učitelja i ravnatelja. Tu je suočavanje s nizom izazova diljem kontinenta.

a. Neki od potencijalnih katoličkih učitelja pohađaju katoličke – ili barem na vjeri zasnovane – centre početnog obučavanja učitelja (ITT-initial teacher training). To je vrlo značajan resurs. Na takvim mjestima možemo osigurati ne samo obučavanje, već i formiranje. Ondje budući učitelji mogu iskusiti na vjeri zasnovanu zajednicu kakvu se od njih očekuje da izgrade za buduće učenike, te naučiti o viziji koju će trebati podijeliti i dalje prenijeti. Bilo bi mudro maksimalizirati korist od takvih centara kroz projekte poput *Erasmus sheme*. Mogućnost da katolički studenti iz različitih zemalja provedu barem neko vrijeme zajedno bila bi od nemjerljive pomoći. Vrijedna istraživanja je i mogućnost učiteljske prakse u katoličkoj školi neke druge zemlje.

b. Ne može se obučavati sve učenike u zaštićenom katoličkom 'balonu'. Oni žive u svijetu gdje su eksponirani svim vrstama utjecaja, gdje se trebaju znati nositi s različitostima i pluralizmom. Katolička škola koja se ne zna nositi s različitostima i pluralizmom ozbiljno je ograničena u svojim nastojanjima propovijedanja evanđelja u modernoj Europi. Suočeni smo s barem dvije situacije.

Gdje postoji značajan broj učitelja koji žele raditi u katoličkim školama, treba postojati mogućnost osiguravanja katoličkog pristupa njihovom oblikovanju, te odgovarajući certifikati za one koji posjeduju specifične kvalifikacije unutar katoličkog obrazovanja. Stoga je u Sjevernoj Irskoj odnedavno uvedena profesionalna kvalifikacija za rukovođenje (PQH-Professional Qualification for Headship). Uspjeli su uvesti **opcionalni** model u državnu kvalifikaciju za rukovođenje katoličkom školom.

Gdje nema mnogo potencijalnih učitelja, lokalna crkva bi trebala pružiti formalnu obuku radi odgovarajućeg oblikovanja potencijalnih katoličkih učitelja i ravnatelja.

Bez obzira na situaciju, potreba za kvalitetnim početnim obučavanjem učitelja i neprestanim profesionalnim usavršavanjem postoji. A to se neće dogoditi slučajno.

U Sjevernoj Irskoj mali, no dobro poznati sektor promovira 'integrirano obrazovanje'. Takve škole rade slijedeći premisu: ukoliko se djeca međusobno poznaju, tada u Sjevernoj Irskoj neće biti problema između katolika i protestanata.. Pomirenje je ključna riječ, a implikacija jest da su katoličke škole jedan od velikih faktora doprinosa u tom sukobu. Kad ne bi bilo katoličkih škola, ne bi bilo niti nevolja!

Zaključak

Izazov postavljen pred katoličku školu u Europi, u trećem tisućljeću jest zbroj prošlih i sadašnjih stvarnosti, koje su se s različitom dinamikom razvijale ovisno o prostoru. Suočimo se s mogućošću koja je izazov da krenemo prema jednoj zajedničkoj politici katoličke škole u Europi. Mi smo duhovni sinovi jednog učitelja Isusa Krista. No tu smo pozvani na služenje. Jasno je da je većinom problem u vjerskoj ravnodušnosti, a ne u religijskim razlikama. Ipak, na raspolaganju nam stoje:

- vizija Crkve u novom tisućljeću, a posebno vizija Crkve u Europi;

- vizija katoličkog obrazovanja i njegovog doprinosa ljudskom razvoju i spase-nju svijeta;
  - jasna teologija zajednice kao ključnog mjesto za propovijedanje evanđelja – teologija koju i empirijske znanosti snažno podupiru.
  - Učitelji i ravnatelji u Katoličkim školama završili su odgovarajuće nastavničke fakultete ili Katolički bogoslovni fakultet.
  - Iako je poznato da odgoj zauzima mnogo veće područje od onoga što ga pokriva škola, ipak držimo da je škola najutjecajnije odgojne ustanove. Ona je po svojoj naravi predodređena da čovjeka privodi zrelosti otvarajući mu vidike koji osmišljavaju život, nipošto zatvaranje u reducirane programe znanstveno –tehničkog i duhovnog obrazovanja. Škola mora biti mjesto očovječenja s ispravnim poimanjem ljudske egzistencije, s povjerenom ljestvicom vrednota i globalnom vizijom čovjeka, njegove povijesti i povijesti svijeta.
  - Katolička škola nipošto ne predstavlja nadomjestak, ona je izvorni i dragocjeni doprinos životu građanskog društva: temeljno ljudsko pravo.
- Ovo razmišljanje pruža nam priliku kako oblikovati nove učitelje i učitelje koji će nastaviti iskorištavati golemi evanđeoski potencijal naših škola. To uključuje ulaganje u oblikovanje takvih ljudi. Ako to napravimo bit će nam zahvalne slijedeće generacije kako sekularnog društva, tako i Crkve. Ako u tome ne uspijemo, morat ćemo odgovarati pred onime kojega jedinoga uistinu smijemo zvati Učiteljem, pred Kristom (Mt 23:10).

Literatura

1. BELICH, R.(1985) Teachers and Teachin: Whot makes Catholic schools diferent, *Momentum*, March, pp 57-61.
2. BENSON, P. ELKIN, C &GUERRA, m. (1985), Whot are the Religiosus Belifs of Teacher in Catholic Schools? *Momentum*, 14 (1), pp 24-71.
3. Belich, R. (1987), Tomorrow`s Schools, Today`s *Catholic Teacher*, (21), October, pp 24-61.
4. BRANNIGAN, J. (1980), *Teh Teaching of Religion in Catholic Schools*, London: Catholic Truth Society.
5. Ciriello, M. (1987), *Teacher in a Catholic School: A study of comitment*, unpublished doctoral cisertation, Washington DC: American CATHolic University.
6. GORMAN, M. (1993). Catholic Schools: Mirror or leaven in the 21st century? *Momentum*, (24), February-March, pp 42-50.
7. HUGONNET, M. (1997), The Catholic Identity of Secondary Schools,in Keane, T. ,Riley, D, (ed), *Quality Catholic Schools: Challenges for leadership as Catholic education approaches the third millennium*, Brisbane: Brisbane Catholic Education office, pp 19-26.

8. KEANE, R., & RILEY, D. (eds), (1997), *Quality Catholic Schools: Challenges for leadership as Catholic education approaches the third millennium*, Brisbane: Brisbane Catholic Education Office.
9. LOMBARETS, H. (1983), Evangelisation of the School Milieu, *The Sower*, 7(2,3,4).
10. McCORMICK, P. (1986), *A comparison of the School's Catholic identity, the Principal's Instrumental Leadership, and the Overall School Effectiveness in Catholic Elementary Schools Administered by Members of Religious Institutes With Those Schools Administered by Lay Principals*, unpublished doctoral dissertation, Cincinnati: University of Cincinnati.
11. SHEEDY, S. (1986), *The Perceptions of Pastors, Catholic Schoolteacher as Church Minister*, unpublished doctoral dissertation, San Francisco: University of San Francisco.
12. TUNJIĆ, N. (2007), *Uloga roditelja, profesora i trenera u odgoju mladih u katoličkoj školi*, Salezijanska klasična gimnazija s pravom javnosti, Rijeka
13. *Katolička škola pred izazovima društvenih promjena*, (2003), Salezijanska klasična gimnazija s pravom javnosti, Rijeka.
14. *Salezijanska škola u Europi* (1997), Salezijanska klasična gimnazija s pravom javnosti, Rijeka.
15. GRACE, G., (2002), *Katoličke škole: Misija, tržište i moral*, Routledge/ Falmer, London.

EDUCATION OF TEACHERS AND HEAD-MASTERS OF CATHOLIC SCHOOLS IN EUROPE

S u m m a r y

As a consequence of global processes in school system in the world, Croatia chose the modern school which will include its European option. This means the choice of Croatian schools to follow the schools in democratic countries which are economically, scientifically, technologically and spiritually developed and all this conserving its catholic national identification.

There is an importance in plurality of school system and education which permits attending state, private or religious schools.

In this article it will be represented the situation and exploration of new solution in the education of teachers and headmasters in European schools.

Key words: *education, training, teacher, headmaster, catholic schools*

L'ISTRUZIONE E L'EDUCAZIONE DEI MAESTRI E DEI PRESIDI DELLE SCUOLE CATTOLICHE IN EUROPA

R i a s s u n t o

Come conseguenza dei processi globali nella realtà scolastica, anche la Croazia ha scelto una scuola moderna che comprende la sua opzione europea, ovvero la decisione di metterla al passo con le nazioni economicamente, tecnologicamente, scientificamente e spiritualmente sviluppate, conservando contemporaneamente la sua peculiarità nazionale, il cattolicesimo. Permettere la frequenza di scuole statali, private

o religiose è una caratteristica importante dei sistemi scolastici nel pluralismo dell'educazione e dell'istruzione.

Nel saggio si parla dello status attuale e della ricerca di nuove vie nell'istruzione dei maestri e dei presidi per le scuole cattoliche dell'Europa.

Parole chiave: *istruzione, educazione, maestro, preside, scuole cattoliche*